

OpenMP (Open Specification for Multi Processing)

OpenMP je rozhraní (application programming interface, API) pro (explicitní) programování paralelních aplikací na (jednom) počítači s více procesory (jádry) a sdílenou pamětí. Realizuje vláknovou paralelizaci (multithreading), totiž jeden spuštěný hlavní proces (master thread) na vstupu do paralelní oblasti (parallel region) vytváří skupinu vláken (team), která se dělí o práci a na konci paralelní oblasti po synchronizaci zaniká (fork-join model); dál pokračuje samotný hlavní proces. Vlákna se mohou podělit o provádění týchž instrukcí na různých datech (data parallelism), tak i o nezávislé větve programu (functional parallelism). O softwarová vlákna se dělí hardwarové procesory; je obvyklé, že počet vláken odpovídá počtu (volných) procesorů.

OpenMP programování spočívá především v doplnění (vhodně připraveného) sekvenčního zdrojového kódu o direktivy (metapříkazy), které navedou překladač k vytvoření vláken a rozdělení práce mezi ně; někdy vyvstává potřeba přidat do zdrojového kódu volání jistých dotazovacích a konfiguračních funkcí a procedur; typické je nastavování některých vlastností spuštěných programů pomocí proměnných prostředí. Je možno dosáhnout stavu, kdy zdrojový kód OpenMP programu lze bez úprav přeložit jak pro sekvenční, tak pro paralelní běh; specifikace umožňuje (nezaručuje) získání shodných výsledků v obou případech. Hlavním úskalím pro programátora je správné rozvržení proměnných v paralelní oblasti na sdílené (originály přístupné všem vláknům) a soukromé (kopie rozmnožené pro každé vlákno) a zajištění synchronizace vláken i přístupu do paměti; opak se nazývá datovými dostihy (data races).

Specifikace OpenMP (dostupná v PDF na www.openmp.org) je formulována pro jazyky C/C++ a Fortran, jednotlivé verze se datují roky 1.0 1997, 2.0 2000, 2.5 2005, 3.0 2008 a 3.1 2011, překladače se specifikacemi drží krok. OpenMP ve Fortranu implementují např. Intel ifort, GNU gfortran, Portland pgfortran aj., nikoliv však g95. Předběžně publikovaná rozšíření v návrhu specifikace 4.0 (2013) zatím nezahrnují např. představy pro použití OpenMP k programování výpočetních akceleratorů; to bylo mezitím realizováno specifikací rozhraní OpenACC, implementovaného pro GPU např. v Portland překladačích. Podkladem a zároveň nízkoúrovňovým konkurentem OpenMP je standard Pthreads (POSIX vlákna).

Příklad. OpenMP paralelizace sekvenčního kódu ve Fortranu

Sekvenční kód s paralelizovatelným cyklem

```
integer,parameter :: nmax=10; real a(nmax)
do i=1,nmax ; a(i)=i ; enddo
end program
```

OpenMP kód s paralelizovaným cyklem

```
integer,parameter :: nmax=10; real a(nmax)
!$OMP PARALLEL
!$OMP DO
do i=1,nmax ; a(i)=i ; enddo
!$OMP END DO
!$OMP END PARALLEL
end program
```

sekvenční oblast

direktiva pro vytvoření paralelní oblasti

direktiva pro rozdělení cyklu mezi vlákna

(volitelná) koncová direktiva cyklu

koncová direktiva oblasti, synchronizační bariéra

sekvenční oblast

OpenMP kód s dotazovacími funkcemi v paralelní oblasti

```
use omp_lib
!$OMP PARALLEL PRIVATE (nmax,n)
nmax=OMP_GET_NUM_THREADS()
n=OMP_GET_THREAD_NUM()
!$OMP END PARALLEL
end program
```

připojení modulu s rozhráním OpenMP procedur

klauzule pro specifikaci soukromých proměnných

zjištění počtu vláken

zjištění čísla vlákna (master thread: 0)

Překlad

```
pro paralelní běh
ifort -openmp files.f90
gfortran -fopenmp files.f90
pgfortran -mp files.f90
```

pro sekvenční běh (jsou-li volány OpenMP funkce)

```
ifort -openmp-stubs
```

```
gfortran -lopenmp_stubs, je-li knihovna instalována
```

```
pgfortran (bez -mp)
```

Nastavení počtu vláken v paralelní oblasti pomocí proměnné prostředí

```
bash: export OMP_NUM_THREADS=4
```

```
tcsh: setenv OMP_NUM_THREADS 4
```

```
windows: set OMP_NUM_THREADS=4
```

Vytvoření paralelní oblasti

Hlavní proces v místě direktivy **PARALLEL** vytvoří předepsaný počet vláken a pro každé vlákno vlastní kopie proměnných soukromých v oblasti (**PRIVATE**; příbuzné klauzule **FIRSTPRIVATE** a **REDUCTION** zajišťují i inicializaci). Existují-li proměnné soukromé ve vláknu (specifikované direktivou **THREADPRIVATE**), jsou vláknům zpřístupněny (klauzulí **COPYIN** i inicializovány). Ostatní proměnné jsou sdílené (**SHARED**), jejich originální místa v paměti se vstupem do paralelní oblasti nemění a jsou zpřístupněna všem vláknům. Po dosažení direktivy **END PARALLEL** všemi vlákny (implicitní synchronizační **bariéra**) je v případě **REDUCTION** provedena redukční operace (např. sumace soukromých kopií do sdíleného originálu) a není-li oblast vnořena v jiné paralelní oblasti, dál pokračuje pouze hlavní proces s definovanými hodnotami **SHARED**, **REDUCTION** a **THREADPRIVATE** proměnných.

Sdílení proměnných je předurčené, explicitně určené nebo implicitně určené, **DEFAULT** mění implicitní určení. Předurčené sdílení **PRIVATE** mají **řídící proměnné** (všech) cyklů v paralelní oblasti a **THREADPRIVATE** proměnné, nelze jej změnit a není třeba ho klauzulemi popisovat. Implicitně určené sdílení ostatních proměnných (tedy **nejčastější případ**) je **SHARED** nebo je dáno klauzulí **DEFAULT**, případně zrušeno variantou **DEFAULT (NONE)**. **Explicitně** se sdílení určuje klauzulemi **PRIVATE** (**FIRSTPRIVATE** včetně inicializace), **SHARED** a **REDUCTION**; **REDUCTION** implikuje vytvoření soukromých proměnných, s jejichž hodnotami je na konci paralelní oblasti provedena redukční (kumulativní) operace (např. sumace, součin, nalezení extrému) a výsledek je zkombinován s hodnotou stejnojmenné vnější proměnné.

Vytvoření paralelní oblasti lze podmíněně potlačit (klauzule **IF**). Počet vláken v paralelní oblasti je dán výrazem v klauzuli **NUM_THREADS**, pokud není, tak proměnnou prostředí **OMP_NUM_THREADS** nebo implicitními pravidly; dynamická změna počtu vláken uvnitř paralelní oblasti je také možná. Vnořování paralelních oblastí bývá defaultně neúčinné, ve vnořených oblastech se pak vlákna dále nedělí (proměnná prostředí **OMP_NESTED**). Skoky do a z paralelní oblasti nejsou žádoucí.

Syntaxe direktivy:

```
!$OMP PARALLEL [IF NUM_THREADS DEFAULT PRIVATE FIRSTPRIVATE SHARED COPYIN REDUCTION]
paralelní oblast
!$OMP END PARALLEL
```

Lze psát **!\$omp**, řádek direktivy vyžadující pokračování se ukončuje znakem **&**, direktivy pro pevný formát Fortranu 77 se uvozují **C\$OMP** nebo ***\$OMP**.

Přehled klauzulí:

IF (logical-scalar) pro podmíněné potlačení paralelní oblasti (default je **.true.** pro vytvoření)
NUM_THREADS (integer-scalar) pro předepsání počtu paralelních vláken
DEFAULT (**PRIVATE|FIRSTPRIVATE|SHARED|NONE**) pro přiřazení implicitního atributu sdílení proměnných
PRIVATE (list) proměnné soukromé v oblasti, bez inicializace a vracení jejich hodnot mimo oblast
FIRSTPRIVATE (list) proměnné soukromé v oblasti inicializované hodnotou stejnojmenné vnější proměnné
SHARED (list) sdílené proměnné
COPYIN (list) proměnné soukromé ve vláknu (**THREADPRIVATE**) inicializované hodnotou z hlavního procesu
REDUCTION (operator|procedure:list) redukční operace na soukromých proměnných s přenosem výsledku vně

OpenMP verze 4.0 slibuje klauzuli **PROC_BIND** (**MASTER|CLOSE|SPREAD**) pro nastavení afinity vláken neboli rozložení vláken mezi procesory. (Afinita je zatím řešena překladači individuálně, viz níže.)

Příklad. Sdílení proměnných. **THREADPRIVATE** proměnné jsou soukromé a při opakovaných vstupech do paralelní oblasti vázané na své vlákno; v klauzulích direktivy **DO** se neuvádějí. Proměnné mohou mít v různých oblastech různou sdílitelnost. Proměnná **nmax** je inicializovaná v sekvenční oblasti, sdílená v první oblasti, soukromá s inicializací v druhé oblasti. Proměnná **n** není inicializovaná v sekvenční oblasti, její soukromé kopie v první oblasti jsou inicializované, ale zanikají, soukromé kopie v druhé oblasti jsou inicializované (nedefinovanou) hodnotou ze sekvenční oblasti. Proměnná **i** existuje v počtu kopií totožném s počtem vláken, jejich hodnoty se přenášejí mezi paralelními oblastmi, v sekvenční oblasti je dostupná kopie nultého vlákna.

```
use omp_lib ! bez modulu nebo popisu integer OMP_GET_THREAD_NUM je výsledek real a nesprávný
integer :: nmax=4
integer,save :: i ! nemodulové THREADPRIVATE proměnné musí mít atribut save
!$OMP THREADPRIVATE (i)
!$OMP PARALLEL NUM_THREADS (nmax) DEFAULT (NONE) PRIVATE (n) SHARED (nmax)
n=OMP_GET_THREAD_NUM()
i=n
!$OMP END PARALLEL
!$OMP PARALLEL NUM_THREADS (nmax) FIRSTPRIVATE (n,nmax)
print *,n,i,nmax ! n je inicializované nedefinovanou vnější hodnotou, i si drží hodnotu z předchozí oblasti
!$OMP END PARALLEL
end program
```

Příklad. Redukční operace. V paralelní oblasti se vytvoří soukromé REDUCTION proměnné, vhodně inicializované (pro redukční operaci + nulou, pro * jedničkou). Na konci paralelní oblasti se hodnoty těchto soukromých proměnných spolu s hodnotou vnější proměnné předepsanou operací zkombinují a výsledek se přenesou do vnější proměnné. Zde, díky volání OMP_GET_THREAD_NUM, vrací paralelní běh jiný výsledek než sekvenční běh nebo běh s IF (.false.).

```
use omp_lib
n=4
f=10.
!$OMP PARALLEL IF (.true.) NUM_THREADS (n) REDUCTION (*:f)
f=OMP_GET_THREAD_NUM()+1.
!$OMP END PARALLEL
print *,n,f ! sekvenční běh: 10.; paralelní běh: 10. x n!
end program
```

Direktivy DO, WORKSHARE a SECTIONS pro sdílení práce (worksharing constructs)

Účelem OpenMP je rozdělit práci mezi paralelně běžící vlákna. **Indexované cykly** se paralelizují direktivou DO, pro paralelizovatelné **příkazy Fortranu 90** (array assignments, forall, where) je určena direktiva WORKSHARE, různé **větvě** zdrojového kódu lze rozložit mezi vlákna pomocí direktivy SECTIONS. Direktivy a jejich koncové protějšky (nepovinné END DO, povinné END WORKSHARE, END SECTIONS) se vnořují mezi direktivy PARALLEL, END PARALLEL nebo se s nimi v elementárních případech spojují do **kombinovaných direktiv**, např. PARALLEL DO, END PARALLEL DO. Každá z uvedených direktiv musí být dosažena buď všemi vlákny nebo žádným z nich, koncové direktivy jsou implicitními **synchronizačními bariérami**, u kterých na sebe všechna vlákna vyčkají; synchronizaci vláken u koncových direktiv potlačuje klauzule NOWAIT. Řídící proměnné paralelizovaných i vnořených cyklů jsou **předurčeně soukromé**, není možné jejich sdílitelnost měnit a není třeba ji ani specifikovat.

Direktiva DO: paralelizace indexovaných cyklů

```
!$OMP DO [PRIVATE FIRSTPRIVATE LASTPRIVATE REDUCTION SCHEDULE COLLAPSE ORDERED]
indexovaný cyklus DO (s možností vnořených cyklů)
!$OMP END DO [NOWAIT]] (párová direktiva END DO není povinná)
```

Direktiva WORKSHARE: paralelizace konstrukcí Fortranu 90

```
!$OMP WORKSHARE (bez klauzulí)
blok s cykly forall, příkazy where a přiřazovacími příkazy se skaláry i poli
!$OMP END WORKSHARE [NOWAIT]
```

Direktiva SECTIONS: paralelní provádění různých bloků kódu

```
!$OMP SECTIONS [PRIVATE FIRSTPRIVATE LASTPRIVATE REDUCTION]
!$OMP SECTION // blok ... (více sekcí pro více vláken)
!$OMP END SECTIONS [NOWAIT]
```

Klauzule PRIVATE, FIRSTPRIVATE a REDUCTION jsou popsány u direktivy PARALLEL; uvádět klauzuli SHARED nelze (vnější soukromou proměnnou nelze změnit ve sdílenou). Klauzule LASTPRIVATE (list) zajišťuje vrácení hodnot soukromých proměnných ze sekvenčně poslední iterace cyklu nebo poslední sekce, proměnná může být současně v seznamech FIRSTPRIVATE i LASTPRIVATE. Způsob rozdělení indexovaného cyklu mezi vlákna řídí klauzule SCHEDULE (kind[,chunk]): kind může nabývat hodnot STATIC (pevné přidělení iterací vláknům po soustech chunk), DYNAMIC (průběžné přidělování volným vláknům), GUIDED (dynamické přidělování s průběžně se zmenšujícími porcemi), RUNTIME (volba kind za chodu programu), AUTO (volba překladačem). Klauzule COLLAPSE (n) umožňuje současně paralelizovat n vnořených cyklů, klauzule ORDERED vynucuje sekvenční průchod cyklem.

Kombinované direktivy pro paralelní oblast obsahující jedinou direktivu pro sdílení práce

```
!$OMP PARALLEL DO ...          cyklus          !$OMP END PARALLEL DO [NOWAIT]
!$OMP PARALLEL WORKSHARE ...  blok           !$OMP END PARALLEL WORKSHARE [NOWAIT]
!$OMP PARALLEL SECTIONS ...   sekce         !$OMP END PARALLEL SECTIONS [NOWAIT]
```

Příklad. Kombinovaná direktiva pro paralelizaci indexovaného cyklu s vnořeným cyklem. Proměnné i, j jsou předurčeně soukromé a není třeba to uvádět explicitně ani při DEFAULT (NONE). Sdílení SHARED (x) by bylo nesprávné, pracovní skaláry v těle cyklu typicky mají být PRIVATE. (Bývá častým efektem optimalizace, že takové skaláry jsou umístěny mimo sdílitelnou paměť a opomenutí klauzule PRIVATE chybu nezpůsobí.) Pole zpracovávaná cyklem jsou SHARED.

```
!$OMP PARALLEL DO SCHEDULE (DYNAMIC,n/24) DEFAULT (NONE) PRIVATE (x) SHARED (a)
do i=1,n ; x=0 ; do j=1,i ; x=x+i ; enddo ; a(i)=x ; enddo
!$OMP END PARALLEL DO
```

Příklad. Redukční operace v cyklu. V paralelní oblasti se vytvoří soukromé REDUCTION proměnné inicializované nulou. Na konci paralelní oblasti se hodnoty těchto soukromých proměnných spolu s hodnotou vnější proměnné sečtou a výsledek se přenesou do vnější proměnné. Ukázka vrátí stejný výsledek pro sekvenční i paralelní běh.

```
s=0.  
!$OMP PARALLEL DO DEFAULT (NONE) SHARED (nmax) REDUCTION (+:s)  
do i=1,nmax ; s=s+i ; enddo  
!$OMP END PARALLEL DO  
print *,s
```

Příklad. Direktiva SECTIONS

...

Direktivy SINGLE a MASTER

Některé části zdrojového kódu v paralelní oblasti je žádoucí provést jen jednou (jediným vláknem), např. výpis nebo rozdělení práce úlohám (direktiva TASK níže). Direktiva **SINGLE** vpustí do svého bloku první vlákno, které jí dosáhne, ostatní vlákna blok přeskočí a synchronizují se na koncové direktivě; klauzule **NOWAIT** synchronizaci vláken potlačí, klauzule **COPYPRIVATE** zajistí vynesení hodnoty soukromých proměnných vně bloku. Direktiva **MASTER** vpustí do svého bloku pouze vlákno indexované nulou (master thread), ostatní vlákna blok přeskočí; direktiva MASTER na rozdíl od SINGLE nemá žádné klauzule a na její koncové direktivě se vlákna nesynchronizují.

Syntaxe direktiv:

```
!$OMP SINGLE [PRIVATE FIRSTPRIVATE]  
blok prováděný jediným vláknem  
!$OMP END SINGLE [NOWAIT COPYPRIVATE]  
!$OMP MASTER  
!$OMP END MASTER
```

Příklad. Výpis uvnitř paralelní oblasti

```
!$OMP PARALLEL  
!$OMP SINGLE  
print *,OMP_GET_NUM_THREADS()  
!$OMP END SINGLE  
!$OMP END PARALLEL
```

Direktiva TASK pro definování úloh (task construct)

Úlohy (tasks), zavedené až v OpenMP verze 3.0, umožňují paralelizovat obecnější konstrukce než starší direktivy pro sdílení práce (tj. paralelizace cyklů nebo statické sekce). Direktivou **TASK** je vyznačen blok zdrojového kódu a definována tak (explicitní) úloha, která je zařazena do seznamu úloh plánovaných k pozdějšímu (odloženému) vykonání. (Ostatní direktivy pro sdílení práce vytvářejí implicitní úlohy.) Chopit se vykonání úlohy může kterékoliv vlákno; není-li úloha uvolněná (není UNTIED), musí ji toto vlákno i dokončit, jinak (klauzule **UNTIED**) může úlohu převzít i jiné vlákno; jsou definována místa, na kterých může vlákno úlohu přerušit a přejít k jiné práci. Úloha může žádat o pozastavení rodičovské úlohy a vykonání sebe dříve (klauzule **IF**), ne nutně ihned. Úloha (např. v dostatečně zanořené rekurzivní proceduře) může požádat i o okamžité vykonání tímž vláknem (klauzule **FINAL**), obvykle v kombinaci s požadavkem sdílet prostředí s rodičovskou úlohou (klauzule **MERGEABLE**); v takovém případě může (ale nemusí) překladač ušetřit na režii a vykonat kód sekvenčně bez vytváření nové úlohy. (Jistější je ukončit vytváření úloh přechodem do samostatné větve zdrojového kódu.) **Default** direktiva TASK vytvoří úlohu odložitelnou, **IF** (.true.) a **FINAL** (.false.), s vlastním prostředím (ne **MERGEABLE**) a vázanou na vlákno (ne **UNTIED**).

Synchronizace úloh: direktiva **TASKWAIT** je synchronizační bariérou pro úlohy vytvořené aktuální úlohou (child tasks), ostatní implicitní a explicitní synchronizační bariéry (**END** direktivy bez **NOWAIT** a direktiva **BARRIER**) vyžadují dokončení všech vytvořených úloh.

Sdílení proměnných v úlohách: proměnné bez předurčeného nebo explicitně určeného sdílení jsou **SHARED**, pokud jsou **SHARED** i vně úlohy, jinak jsou **FIRSTPRIVATE**. Z toho plyne pro úlohy vytvářené v procedurách s **PRIVATE** lokálními proměnnými, že tyto proměnné jsou uvnitř úlohy implicitně **FIRSTPRIVATE**; pokud má lokální **PRIVATE** proměnná vynést z úlohy hodnotu, musí být v úloze explicitně **SHARED** (byť je vně úlohy **PRIVATE**).

Syntaxe direktiv:

```
!$OMP TASK [IF FINAL UNTIED DEFAULT MERGEABLE PRIVATE FIRSTPRIVATE SHARED]  
definiční blok úlohy  
!$OMP END TASK  
!$OMP TASKWAIT
```

Přehled klauzulí:

- IF** (logical-scalar) .false.: přednostní vykonání úlohy před rodičovskou úlohou (underrdeferred task)
- FINAL** (logical-scalar) .true.: okamžité vykonání úlohy (final/included task) vláknem, které na ni narazilo
- UNTIED** vytvoření úlohy, jejíž chod může být snadno přerušován a přejímán jinými vlákny (untied task)
- DEFAULT** (PRIVATE|FIRSTPRIVATE|SHARED|NONE) přiřazení implicitního atributu sdílení proměnných
- MERGEABLE** žádost o vytvoření úlohy sdílející prostředí s rodičovskou úlohou
- PRIVATE** (list) proměnné soukromé v úloze, bez inicializace a vracení jejich hodnot mimo úlohu
- FIRSTPRIVATE** (list) proměnné soukromé v úloze inicializované hodnotou stejnojmenné vnější proměnné
- SHARED** (list) proměnné úlohy sdílející paměťové místo s originálními proměnnými vně úlohy

OpenMP verze 4.0 doplňuje klauzuli **DEPEND** direktivy **TASK** pro vyjádření závislosti mezi úlohami, direktivu **TASKYIELD** pro explicitní vyznačení místa, kde lze pozastavit úlohu, a direktivu **TASKGROUP** pro vytvoření synchronizační bariéry pro skupinu úloh.

Poznámky. Úlohy jsou obvykle vytvářeny jedním vláknem (direktiva **SINGLE**) a obvykle provedeny později, obecně v nespécifikovaném pořadí, některým z připravených vláken. Úloha s klauzulí **UNTIED** není vázána na vlákno, kterým je zahájena, a může být kdekoli přerušena (tj. užití **THREADPRIVATE** proměnných nemá smysl). Úloha (bez **UNTIED**) může být přerušena pouze za místem definice (jiné) explicitní úlohy, v místě direktivy **TASKWAIT** a v místech implicitních a explicitních bariér (tj. vlákno vytvářející úlohy může dočasně přerušit jejich vytváření a chopit se jejich vykonávání). Nová úloha (bez **IF** (.false.) a **UNTIED**) bude vláknem zahájena jen tehdy, je-li potomkem všech ostatních úloh vázaných na dané vlákno (nebo nejsou-li žádné úlohy vázané na dané vlákno). Pracuje-li úloha se **SHARED** proměnnou, musí být zajištěna její existence po celou dobu vykonatelnosti úlohy. Skoky do a z definičního bloku úlohy mají nespécifikovaný efekt. Nesynchronizované výpisy různých úloh na totéž zařízení mají nespécifikovaný efekt (mohou vést k zamrznutí).

Příklad. Zpracování spojového seznamu

Příklad. Dvojnásobná rekurze (Fibonacciho čísla)

Direktiva **THREADPRIVATE** pro deklaraci proměnných soukromých ve vlákně

Proměnné **THREADPRIVATE** se replikují pro každé vlákno a jsou na něj vázané po celou dobu existence. Obvykle si udržují své hodnoty i mezi různými paralelními oblastmi. Hodí se tak např. pro **modulové proměnné**, u kterých se nehodí jejich implicitní atribut **SHARED**. Na vstupu do paralelní oblasti s klauzulí **COPYIN** jsou inicializovány hodnotou z hlavního procesu (ve vnořené oblasti hodnotou ze vstupního vlákna), na výstupu z bloku **SINGLE** s **COPYPRIVATE** jsou přepsány hodnotou z bloku **SINGLE**. Užití **THREADPRIVATE** proměnných v úlohách (tasks) vyžaduje opatrnost (úlohy se mohou přepínat, **UNTIED** úlohy mohou měnit vlákno). Nemodulové **THREADPRIVATE** proměnné musí mít atribut **SAVE**.

Syntaxe: **!\$OMP THREADPRIVATE** (list)

Příklad

Ostatní direktivy

- CRITICAL** [name] pro blok, který smí být v danou chvíli prováděn nejvýše jedním vláknem, ostatní čekají
- ATOMIC** pro řádek, který smí být v danou chvíli prováděn nejvýše jedním vláknem, ostatní čekají
- BARRIER** místo (povinného) setkání všech vláken
- FLUSH** (list) místo synchronizace uvedených proměnných mezi hlavní pamětí a (dočasnou) pamětí vlákna (implicitně po **BARRIER**,**PARALLEL**,**CRITICAL**,**ORDERED**,**END PARALLEL/DO/SECTIONS/SINGLE/CRITICAL/ORDERED**)
- ORDERED** pro blok v oblasti **DO ORDERED**, který musí být proveden v předepsaném pořadí

Funkce a podprogramy

Rozhraní procedur definováno v modulech z **omp_lib.f90**. Připojení modulu **omp_lib** (jeho prostřednictvím i ostatních modulů) je žádoucí, neboť funkce obvykle vracejí integer výsledek, jejich implicitní typ je však real. Do zdrojových kódů pro Fortran 77 se vkládá soubor s definicemi **omp_lib.h**.

- OMP_GET_:** **THREAD_NUM**, **NUM_THREADS**, **MAX_THREADS**, **NUM_PROCS**, **DYNAMIC**, **NESTED**, **WTIME**, **WTICK**
- OMP_SET_:** **NUM_THREADS**, **DYNAMIC**, **NESTED** (podprogramy) (funkce)
- OMP_IN_:** **PARALLEL** (funkce)
- OMP_:** **INIT_LOCK**, **DESTROY_LOCK**, **SET_LOCK**, **UNSET_LOCK**, **TEST_LOCK** (podprogramy)

Proměnné prostředí

Proměnné prostředí jsou užívány pro (statické) nastavování různých vlastností spouštěného programu; jejich změna ovlivňuje jeho chování bez potřeby nového překladu. Tyto vlastnosti bývá možné konfigurovat i dynamicky, pomocí

klauzulí direktiv nebo nastavováním tzv. interních proměnných (internal control variables, ICV) za chodu programu (tj. zápisem ve zdrojovém kódu). Linuxové shelly nastavují proměnné prostředí pomocí příkazů (bash) `export var=value` nebo (tcsh) `setenv var value`, interpret Windows pomocí `set var=value`.

OMP_NUM_THREADS pro počet vláken; default bývá počet procesorů, někdy (např. Portland) však jen 1
OMP_DYNAMIC pro možnost dynamické změny počtu vláken uvnitř paralelní oblasti (nastavením ICV)
OMP_SCHEDULE pro nastavení scheduleru paralelních DO cyklů (klauzule SCHEDULE direktivy DO má přednost)
OMP_NESTED pro možnost vnořování paralelních oblastí (default bývá vnořená paralelizace neúčinná)
OMP_STACKSIZE pro možnost zvětšení zásobníku vlákna (doporučení ifort pro OMP_STACKSIZE: 16M)
a řada dalších, včetně proprietárních proměnných překladačů (ifort: KMP_ proměnné, gfortran: GOMP_ proměnné)

Afinita vláken: svázání vláken s procesory

Běžně dostupné procesory (CPU Intel/AMD) obsahují více jader (cores; 2, 4, 6, 8), jádra mohou obsluhovat více instrukčních front (hyperthreading; 2), základní desky mohou pojmout více CPU (2); je tak dobře možné dostat se ke stroji až s 32 (virtuálními, „OpenMP“) procesory (2 CPU x 8 jader x 2 fronty), obecně nerovnocennými. Default nestanovuje žádnou vazbu mezi vlákny a procesory, vlákna tak mohou být natěsnána v rámci jednoho jádra nebo naopak být mezi jádry často přepínána. Může být proto vhodné konfigurovat afinitu vláken (thread affinity), neboli vlákna s procesory svázat. OpenMP verze 4.0 slibuje jemné nastavení pomocí proměnných **OMP_PROC_BIND** (`false`, `true`, `spread`, `close`, `master`) a **OMP_PLACES** (`threads`, `cores`, `sockets` nebo seznam), verze 3.1 se omezuje jen na vynucení afinity, **OMP_PROC_BIND=true**, verze 3.0 nenabídla nic. Aktuálně je tak jemná konfigurace afinity řešena překladači individuálně (proměnná ifort: **KMP_AFFINITY**, např. `scatter,verbose` pro pravidelné rozložení vláken a informaci o topologii procesorů, nebo `explicit,proclist=[0,2,4,6]`; gfortran i ifort: **GOMP_CPU_AFFINITY**, např. `0,2,4-7:2` pro osazení sudých procesorů; pgfortran **MPBIND=yes**, **MP_BLIST=0,2,4,6**).

Poznámky

Implementace OpenMP v překladačích se mohou lišit (př. v následujících větách). Paralelní oblasti lze vnořovat (může být neúčinné, ve vnořených oblastech se vlákna nemusí dále dělit). Počet vláken může být dynamicky měněn (může být neúčinné). Vlákna mohou udržovat vlastní datovou cache, jejíž obsah lze explicitně vylévat (FLUSH) do sdílené paměti. Lokální pole v paralelních oblastech jsou umísťována do zásobníku, který může přetéci (Segmentation fault); je možno ho zvětšit (OMP_STACKSIZE) nebo se mu vyhýbat (např. ifort `-heap-arrays`). Některé direktivy v některých překladačích paralelizují hůře, než by se čekalo (týká se zvláště fortranské direktivy WORKSHARE). Může dojít k souboji paralelizující a optimalizující části překladače (paralelizace může omezit optimalizaci). Vstup a výstup dat v paralelních oblastech vyžaduje pečlivost (direktivy SINGLE a MASTER, synchronizační bariéry).

zápis do polí pomocí ATOMIC, př. s. 204

kdy nutný explicitní FLUSH

data dependency, data conflict, deadlock s. 134

OpenMP a sdílení paměti

Fyzické a logické sdílení paměti

OpenMP je určeno pro hardware umožňující **fyzicky sdílet paměť** každým procesorem/jádrem. Jednotlivá vlákna programu **logicky sdílet proměnné** v paměti mohou, ale nemusí, často ani nesmí.

Vlákna mohou udržovat vlastní dočasný obraz dat ze sdílené paměti (v registrech, v cache paměti), data ve sdílené paměti tak nemusí být aktuální (relaxed-consistency shared-memory model). Je nezbytná frekventovaná (implicitní i explicitní) **synchronizace sdílené paměti** a jejího obrazu ve vláknech.

Způsob sdílení (a nesdílení) proměnných

sdílené proměnné (SHARED)

typické použití: pole v paralelizovaných cyklech, modulová pole

ke sdíleným proměnným mohou přistupovat všechna vlákna (s možnou potřebou synchronizace)

klauzule **SHARED (list)** a **DEFAULT (SHARED)** direktiv PARALLEL a TASK

implicitně SHARED proměnné v oblasti PARALLEL, modulové proměnné a lokální proměnné procedur se SAVE
př. sdílené pole

```
!$OMP PARALLEL DO ; DO i=1,n ; a(i)=... ; ENDDO ; !$OMP END PARALLEL DO
```

proměnné soukromé v oblasti (PRIVATE)

typické použití: pomocné skaláry v paralelizovaných cyklech a lokální proměnné volaných procedur

vlákno si pro soukromé proměnné vytvoří dočasnou paměť, jejich hodnoty se neinicializují ani nevracejí

klauzule **PRIVATE (list)** direktiv PARALLEL, TASK, DO, SECTIONS a SINGLE

varianty **FIRSTPRIVATE (list)** pro převzetí počáteční hodnoty do soukromé proměnné

LASTPRIVATE (list) pro vrácení hodnoty proměnné z poslední iterace cyklu nebo poslední sekce

proměnná se může vyskytovat současně pouze v klauzulích FIRSTPRIVATE a LASTPRIVATE

př. pomocný skalár

```
!$OMP PARALLEL DO PRIVATE (x) ; DO i=1,n ; x=... ; a(i)=x ; ENDDO ; !$OMP END PARALLEL DO
```

klauzule **REDUCTION (operator|procedure:list)** direktiv PARALLEL, DO a SECTIONS

pro kumulativní operaci na (rozumně inicializovaných) soukromých proměnných jednotlivých vláken

a kombinaci výsledku s aktuální hodnotou vnější sdílené proměnné

operator: +, *, -, .AND., .OR., .EQV., .NEQV., procedure: MAX, MIN, IAND, IOR, IEOR

klauzule **DEFAULT (PRIVATE)** a **DEFAULT (FIRSTPRIVATE)** direktiv PARALLEL a TASK

proměnné soukromé ve vlákně (THREADPRIVATE)

typické použití: pomocné modulové proměnné modifikované v paralelní oblasti

(deklarativní) direktiva **!\$OMP THREADPRIVATE (list)** v oblasti platnosti proměnných

prostor THREADPRIVATE proměnných ze sekvence oblasti (i hodnoty) přebírá master thread, následně je

do sekvence oblasti i vrací, každé další vlákno pracuje s vlastními replikovanými proměnnými

s možností jejich inicializace a uchování hodnot pro totéž vlákno v následující paralelní oblasti

klauzule **COPYIN (list)** direktivy PARALLEL pro inicializaci soukromých proměnných hodnotami z master threadu

nemodulové THREADPRIVATE proměnné musí mít atribut SAVE

Stanovení způsobu sdílení proměnných

předurčené sdílení

proměnné paralelizovaných cyklů (DO, PARALLEL DO), cyklických seznamů a FORALL cyklů jsou **PRIVATE**

proměnné cyklů v oblasti PARALLEL nebo TASK jsou PRIVATE

proměnné uvedené v direktivě **THREADPRIVATE** jsou THREADPRIVATE

předurčenost sdílení nelze měnit pomocí klauzulí direktiv, až na výjimky (např. proměnná paralelizovaného cyklu může být uvedena v klauzulích PRIVATE nebo LASTPRIVATE)

explicitně určené sdílení

vyjmenováním proměnných **v seznamu klauzulí direktiv**

direktivy PARALLEL, TASK: klauzule SHARED, PRIVATE, FIRSTPRIVATE

direktivy DO, SECTIONS, SINGLE: klauzule PRIVATE, FIRSTPRIVATE, LASTPRIVATE

direktiva SINGLE: klauzule PRIVATE, FIRSTPRIVATE, direktiva END SINGLE: COPYPRIVATE

klauzule **DEFAULT (NONE)** pro vynucení explicitního určení všech (kromě proměnných s předurčeným sdílením)

implicitně určené sdílení

týká se proměnných bez předurčeného sdílení a neuvedených v seznamech klauzulí

atribut sdílení podle klauzule **DEFAULT (SHARED | PRIVATE | FIRSTPRIVATE)** direktiv PARALLEL a TASK

jinak proměnné v oblasti PARALLEL jsou SHARED a v oblasti TASK jsou SHARED (jsou-li SHARED vně oblasti) nebo FIRSTPRIVATE

implicitně určené sdílení ve volaných procedurách

formální argumenty procedur předané odkazem přebírají atribut sdílení od skutečných argumentů
lokální a modulové THREADPRIVATE proměnné jsou THREADPRIVATE
lokální proměnné s inicializací nebo atributem SAVE jsou SHARED, ostatní PRIVATE
modulové proměnné ve volaných procedurách jsou SHARED

Synchronizace sdílené paměti

každé vlákno si může udržovat vlastní dočasný obraz sdílené paměti, je nezbytná synchronizace (flush operation)
kroky: ...

explicitně direktivou FLUSH (list) nebo FLUSH bez seznamu pro všechna data sdílená vláknem
implicitně FLUSH bez seznamu na vstupu i výstupu bloků PARALLEL, CRITICAL a ORDERED,
na výstupu bloků DO, WORKSHARE, SECTIONS a SINGLE (pokud nemají klauzuli NOWAIT),
před a za direktivou BARRIER a ostatními místy setkání vláken,
FLUSH se seznamem před a za oblastí direktivy ATOMIC

synchronizace se neprovádí na vstupu DO, WORKSHARE, SECTIONS a SINGLE a kolem MASTER
FLUSH pro alokovatelné pole synchronizuje celé pole, pro ukazatele (i ukazatelové pole) pouze ukazatel

„Životní situace“

paralelizovaný cyklus DO bez volání procedur

proměnná cyklu (vždy) PRIVATE, ostatní proměnné explicitně nebo podle DEFAULT nebo jsou SHARED

paralelizovaný cyklus DO s voláním procedury bez modulových dat

viz výše a lokální proměnné procedury jsou buď THREADPRIVATE (povinné SAVE), SHARED (mají-li SAVE
nebo jsou-li inicializované) nebo jsou PRIVATE

paralelizovaný cyklus DO s voláním procedury s modulovými daty

viz výše a modulové proměnné jsou buď THREADPRIVATE nebo SHARED

direktiva TASK v proceduře

lokální proměnné procedury bývají PRIVATE a úlohy vytvářené v proceduře s nimi zacházejí jako
s FIRSTPRIVATE; proměnné, které mají z úloh vynášet hodnoty, musí být explicitně SHARED

datové dostihy (data races): do sdílené proměnné zapisuje více vláken bez synchronizace

do sdílené proměnné jedno vlákno zapisuje, jiné z ní bez synchronizace čte

předávání sekcí pole jako argumentů do procedur může vyvolat zpětný (nesynchronizovaný) zápis

FIRSTPRIVATE soukromé proměnné inicializované aktuální hodnotou stejnojmenné vnější proměnné

mohou obsahovat v různých vláknech různé hodnoty

pozor s NOWAIT, př. s. 158, atomic př. s. 202

společné bloky (COMMON)

mohou se vyskytovat v direktivě THREADPRIVATE (??) i klauzulích PRIVATE/SHARED, proměnné ze
společných bloků se samostatně v klauzulích vyskytovat mohou, ale ztrácejí tím na společný blok vazbu